

276 J. V. SNELLMAN – J. L. SNELLMAN 27.VII,
28.VII & 2.VIII 1847
HUB, JVS handskriftssamling

Neustadt Eberswalde den 27 Juli.

Älskade, Goda Maka min!

Jag förvånas, då jag efterräknar, att blott tolf dagar äro förflutna från mitt sednaste bref i Libau. Så grufligt lång har denna tid förefallit mig. Och om jag också afräknar, att lång tid tyckes hafva förflutit, när man hastigt genomfar och inom kort lefver, på många skilda orter, så finnes ännu en tidslängd kvar, hvilken skapats af saken, saken efter Er, mina älskade, mina enda, för hvilka jag ännu vill lefva på denna usla jord. Hvarje dag, hvarje lugn stund, tänker jag på Er. Tusen farhågor för Er vexla i dessa mina tankar med drömmar att plötsligen möta Dig älskade min på den ena eller andra orten. Till mina vakna drömmar sälla sig nu äfven verkliga i sömnen och jag har vaknat af förskräckelse, och med heta tårar tackat Gud, att det dock blott varit en dröm.

Hur och hvar lefven I? Jag väntar i Berlin i öfvermorgon att finna bref. Men huru gammalt är icke då det. Nästan lika gammalt som min frånvaro. Till Hamburg resa vi icke nu. Men jag skall dock skaffa brefven derifrån till Berlin. Ett eller två – om älskade min varit snäll – kunde der finnas. Detta skrifver jag i Neustadt Eberswalde, en liten stad 7 mil från Berlin. Här finnes ett läroinstitut för Skogsskötsel. Det är derföre jag måste dröja här i dag och i morgon, då äfven Längman, som nu är i Stettin, hit ankommer. Men jag afsänder dock detta först från Berlin, sedan jag fått Ditt bref.

Saknar Du också något? Om jag kunde härifrån läsa i Ditt hjerta! Så egenlyttig är menniskan. I min innersta själ önskar jag Dig så lycklig; och dock begär jag, att Du skall känna saknad, som jag! Ja, jag känner lika djupt, som från första stund, huru olycklig jag vore, om Ditt barnahjerta vändt sig ifrån mig. Och detta, fastän jag i denna stund är osäker, om jag någonsin läsit rätt i detta hjerta, som är så tyst och så slutet. Säg mig sjelf, Du så innerligt älskade, hvarför det så är, hvarför Du aldrig velat gifva mig trygghet och ro med att helt och hållet yppa, hvad i Ditt bröst föregått? Skall det alltid så vara. Skall jag aldrig lära känna, att der lefvat tankar och känslor under den stilla ytan? – Ack, jag talar och jag lefver, som om jag ännu hade ett helt lif i behåll. Det är så svårt att ihågkomma, att ett tjugutal af lifvet förgår som en dröm, och att jag icke eger mer än denna dröm, kanske mindre, att vänta af lifvets många sorger och få fröjder. Ro, ro några dagars lugn för skilsmessan sådan är min bön – men detta goda kommer icke utifrån, och mitt inre är så oroligt. Hjelp mig Du goda Engel min; blif min goda Engel och tag min tacksama välsignelse, när jag dör; den skall göra Dig det öfriga af lifvet lätt.

Gråt nu inte snälla min, som jag. Utan tag fram kartan och låt Calle följa med Ditt finger. Fast Calle är väl, när detta anländer, i Kuopio, och Du är ännu i Idensalmi. Visa då för lillin vår. När Edra finger träffa den punkt på jorden, der jag är, skall jag känna det i mitt hjerta, att I ären hos mig.

Från Libau reste vi till Memel 10 Svenska mil. Vid den sjunde lemnade vi Rysslands (och provinsen Kurlands) gräns i Polangen, en

liten köping. Så voro vi Preussiska riket, i den del deraf, som kallas egentliga Preussen, och närmast Ostpreussen. Memel lärer hafva 30 tusen invånare och är en betydlig handelsstad. Längman fick här nöjet lefva bland idel bjelkar och bräder. Derifrån gick jag på ångbåt längsåt den vik, som kallas »Kurisch Haff», hvilken genom en smal sandås skiljes från Östersjön. På ångbåten fanns ett Statsråd från Petersburg, som hade en så söt fru och en 6 årig dotter, med hvilken lilla jag blef god vän. I Tyskland brukas det, att någon af damerna vid ångbåtsbordet, också stundom på värdshusen, ger för af soppan. När Fru delade för, så tänkte jag på, huru Du skulle slagit Dig ut dermed bland folk af allehanda tungomål, som man säger, och under en väl lindrig men kännbar sjögång. Samma Fru skrattade blott barnsligt, då vi fördes i land på en öfverlastad båt, och en våg öfversköljde hennes rara pelis. Hennes flicka aktade blott sin docka, medan en madams pojke skrek för hvarje squalpning. Sådant verkas af tidigt aktgifvande på andra. Vi landsattes i Schachau, en liten ort, som ej finnes på Din karta, efter en resa af ungefär 9 mil, och reste derifrån 3 mil till Königsberg – ankomst samma dag den 19:de. Längman for öfver Tilsit och kom den 21:sta. I Königsberg är Universitet och, ehuru det nu just blifvit loftid, träffade jag dock ett par lärda män. Också inhemtade jag sådant, som kan komma vårt land till godo. Den 22 reste vi åter landväg till Pillau, Königsbergs hamn, för att på vägen bese en stor kronoskog i Bludau. Oberförstern (Öfverskogvaktarens) och hans familj voro ett artigt, hjertligt folk; och hans Fru var på som ett bär lik Fru Hæggström. Följande dag reste vi på ångbåt öfver öppna hafvet till Danzig, i Vestpreussen, landvägen till Pillau $4 \frac{2}{3}$, sjövägen derifrån 10 mil. Både Königsberg och Danzig äro betydliga städer, den förra med mer än 70, den senare mer än 60 tusen invånare. Danzig i synnerhet har stark handel och är tillika stark fästning. Alla dessa städer ligga, som Du ser, vid flodmynningar, och Riga, Memel och Danzig, som hafva de stora floderna Düna, Niemen och Weichsel, hafva derföre tillförsel långt inifrån landet och försända lika långt sina utifrån införda varor. Sådane välbälgna städer äro hos oss Uleåborg och Björneborg, och äfven Viborg, som har blott fyra mil till Villmanstrand och dermed till alla Savolaks och Karelsens sjöar.

Från Danzig reste vi den 25 landväg till Stettin ||med nära 40 tusen invånare, vid Oderflodens utlopp, i Provinsen Pommern, äfven Preussiska riket.||, 30 mil på 30 timmar, för första gången i riktig postvagn med 3 stundom 4 hästar för. Vagnsdynor och ryggstöd äro som våra förmakssoffor, men af ovana rådbåkas man dock af att sitta 30 timmar och skallra, utan annan hvila än $\frac{1}{2}$ timme för middag, 20 Minuter qvällsvard och frukost kaffe. För att hinna samla upplysningar här, begaf jag mig hit på jernväg i morse kl. 7 $\frac{1}{4}$, åkte 3 mil i timmen och kom hit kl. 10, d. v. s. nära 8 mil på $2 \frac{3}{4}$ timmar. Det går med god fart. På en sådan bana framföres man af en ångvagn, hvilken utom de vanliga hjulen har två stora hjul, som kringföras af ångkraften, och hvilken vagn kan släpa efter sig en 10 stycken stora vagnar med plats för 30 personer i hvarje, d. ä. med 300 personer, och deras effekter. Det går så lätt, emedan hjulspåren bestå af jernskenor, och vagnarnes hjul likaså af jern. Härifrån kan man nu, på en 12 mil när, komma till Rheinfloden på jernväg, utför den på ångbåt, från staden Köln på jernväg genom hela Belgien och genom Frankrike till Paris, derifrån åter jernväg till hafvet, öfver till England på ångbåt, öfverallt nästan i England på jernväg och tillbaka till Hamburg på ångbåt. För hela den färden behövas således hästar endast på sagde 12 mil. Skulle sedan så

visst en jernväg finnas derifrån till Kuopio, så kunde jag inom två och 1/2 dygn resa de 180 à 200 milen till Eder.

Räkna nu tillsamman, huru mycket jag redan rest. Till Hælsingfors 45 mil; till Reval 9; till Riga 36; till Mitau 4; till Libau 12 - Kanske glömde jag sednast dessa afstånd,

När Du blott sett Savolaks och Karelen kan Du icke föreställa Dig, huru dessa länder se ut. Redan i Kurland började de ofantliga odlade slätterna. Der vexer i <synner>het skönt hvete. Men östra kusten af Östersjön har dock ett jämförelsevis hårdt klimat. På den södra deremot, från Danzig, sågo vi full odling. Hvete, råg, korn, hafra, 10
bohvete, ärter, potatis, vicker, hvitbetor, klöfver, lin omvexla oupphörligt på de milslånga, blott litet vågiga fälten. Skogsdungar med ek, bok, ask, o. s. v. komma här och der. Alla vägar åtföljas af alleer. Trädgårdarne hafva fruktträd i mängd, svälla af grönsaker och lysa af blommor. Husen äro här bättre byggda, af korsvirke mellan hvilket tegelstenarne äro lagda, och äro deröfver rappade och hvitlimmade, med tegeltak. Isynnerhet kring de smärre städerna ser man herrliga trädgårdar och planteringar. Jag kallar här småstäder dem, man hos oss kallar stora. Sådane voro mellan Danz<ig> och Stett<in>: Lauenburg, 20
Stolpe, Köslin (10 tusen invånare), Körlin, Altdamm m. fl. Alla de större städer vi genomfarit äro gamla, med ofta trånga gator och husens gaflar (3, 4, fem våningar höga) vända mot gatan; Men trädgårdarne på rymligare ställen och planteringarne på alla öppna platser göra dem trefliga.

Trakten kring Stettin och ända till Berlin är torr och sandig, så att man ser mera tallskog än löfskog. Men likväl är odlingen stor. Och blommor finnas i trädgård och fönster hos hvarje bonde. Jernvägsstationerna, der tåget stadnar för några minuter, aflemnar och mottager passagerare, hafva också sin blomsterträdgård, husens pelare omlindade med blommor och fullt af krukor mellan dem. Man ser öfverallt, 30
huru människornas flit söker att försköna den här fula trakten, som genom den stora odlingen verkligen blifvit angenäm att åse.

För gamla Herrarne kan Du berätta, att rågskörden på södra kusten, i Vestpreussen och Pommern började först den 26 Juli. Här i Brandenburg (den provins af Preuss<iska> riket, der Berlin ligger) har man börjat tidigare, så att äfven hvete och ärter äro skördade. Öfverallt har man det rikaste år, och det glada folket har i procession med sång och musik insänt det första råglasset i städer och byar. I Kurland och Liffland hade det regnat mycket. Här söder om Östersjön har det varit torrt, och vårsådden, d. ä. korn och hafra, ärter, o. s. v. har derföre till en del tagit 40
skada af torkan. Men den skadan är ringa. Frukt fås här mindre, men sydligare mycket, och i Vinländerna, d. v. s. vid Rheinfloden, i södra Tyskland och i Frankrike digna vinstockarne under drufvornas mängd.

Läs nu väl igenom detta och se flitigt på kartan, så Du icke misstager Dig, då Du förnumstigt berättar derom för gamla Herrarne.

Jag skrifver detta på qvällen den 28:de, trött efter en färd och vandring genom skogarne med föreståndaren för härvarande Skogsinstitut, Oberforstrath, d. ä. »Öfverskogsrådet» Pfeil. Ser Du sådana lustiga titlar det ges i verlden. Man har också Geheimeöfverskogsråd och 80
Geheimeöfverskogsrådinna, d. ä. »hemligöfverskogsrådinna». Och sådant fröjdar sig den arma människan sig åt! Våra titlar äro icke mindre galna. Kamrerska i fält, Rådinna i kammarn, Lands och Stadssekretererska, Rektorska icke till förglömmande, äro väl lika löjliga. Hvad gör väl detta till människans förbättring och lycka. Om det kifva

likväl tusendetal, eljest förnuftiga menniskor.

Af vårt skogsråd lärde vi likväl mycket, som i en framtid kan bringa någon frukt. Ser Du lilli min. Fattigdomen vållar mycket ondt. Missnöjdt sinne, dålig barnavård och uppfostran, slutligen bedrägeri och stöld och andra grofva brott. Väl är äfven oförskylld rikedom ofta anledning till lastbart lefverne, om just icke, till brott. Men att befrämja allmänt välstånd i ett land är dock alltid af stor vigt. Ty välståndet ger menniskorna tid och tillfälle till någon andlig odling, aflägsnar också många frestelser till det onda. Endast då det blir öfverflöd, sätter det nya frestelser i dessas ställe. Det är därför vackert och väl af Längman, att med verklig uppoffring vilja bringa en ordentlig skogsskötsel i gång i vårt land och sålunda göra den myckna skogen till en källa till välstånd. Derföre anser jag mig äfven göra rätt och nyttigt, då jag nu deri hjälper honom. Och detta utgör ett hufvudföremål för resan. Den kännedom i saken, vi hittills förvärfvat, lofvar allt godt. Deraf, att vi dröjt så länge på den hittills eljest tråkiga delen af resan, kan Du finna, att vi gjort vårt bästa för det nyttiga och goda ändamålet. Ännu skola vi besöka ett Skogsinstitut i Saxen och skogar i Thüringen. Det tar bort tid. Och det öfriga för resan blir kort. Men det får ej hjälpa.

God natt nu älskade mina! Jag hoppas på morgondagen, på Berlin och Ditt första bref. Jag får då i morgon afton somna med det vid mitt hjerta. Gud i himmeln beskydde Er hvila.

—
Berlin d. 2. Augusti.

Mina förhoppningar hafva varit fåfänga. Här fanns intet bref. Från Hamburg har jag väntat derpå i två dagar. I går afton fick jag till svar, att konduktörn vid jernbanan icke vågar föra bref med sig. Nu skriver Längman till Hamburg, för att få brefven afsända till Dresden, oss till möte.

Jag vill fast tro derpå, att Du skrivit älskade min. Att tänka det hårda, att Du ännu icke skulle känt behof att med en rad säga mig, det Du lefver och litet litet saknar, att tänka detta, är mig omöjligt. Föreställ Dig dock lilla barnet mitt, huru mycket det enda saknade brefvet på Riga gjort mig bekymmer och sorg, och huru lätt det varit Dig, att skänka mig den stora fröjden af ett kärleksfullt ord och en helsning från mitt hem, mitt djupt djupt saknade hem, ett ord att hölja med kyssar, att gråta vid af saknad och dock af glädje att ega någon, som älskar mig och vid min tillvaro fäster förhoppningar. Det brefvet skulle väl hafva afgått blott några dagar efter min afresa, men det skulle dock gifvit mig förtröstan, att allt fortfarande gått Er väl. Nu har jag ju på fem veckors tid icke haft en enda liten helsning, och min oro har tilltagit med hvarje dag. Herren Gud låte er bevaras från sjukdom och ofall.

Jag ville ej förlänga detta bref, för att ej fördröja dess afgang. Så snart jag ser en rad af älskade mins hand, skall jag genast åter skriva. Det blir, hoppas jag, efter en vecka från Dresden.

Du tror visst ej älskade min Maka, huru djupt, huru innerligt jag saknar Dig, saknar lilla barnet stackare och vårt lilla hem. Äfven på Calle tänker jag med öm oro. I ären min första tanke, då jag vaknar, min sista förrän jag somnar. Kunde jag få se Er på ett enda ögonblick, hviska ett enda kärlekens ord i Ditt öra, känna en gång Din varma kyss på mina läppar, nej trycka Dig en gång sakta, sakta till mitt hjerta – det vore den enda lycka, jag skulle begära, det skulle åter gifva mig ro. Ja skulle icke skammen hålla mig tillbaka, så vore det här slut med min

resa, och jag skulle på sex dagar kanske sju kunna vara hos er, hos Dig älskade, goda tåliga, milda engel min. Herren Gud bevare Dig! Min själ är hos Dig, hos er. Med darrande hand, med dunkla ögon sänder jag er min välsignelse, hvilken Gud skall gifva kraft för mitt hjertas ångers skuld. Adjö, adjö!

Din trogne Make
Snellman

– Helsa Pappa och Flickorna små, Melander, Roërings och alla bekanta. D:r Frosterus och Fru samt Schmidt och familj – om Du är på Halola. Ack, jag vet ju icke, hvar Du är och lefver!

20

30

40

50